

АДМИНИСТРАТИВНОЕ ПРАВО И ПРОЦЕСС

УДК 342.98

КАСАЦІЙНИЙ РОЗГЛЯД АДМІНІСТРАТИВНОГО ПОЗОВУ ЯК ОДНА З ГАРАНТІЙ ЗАХИСТУ ПРАВ ГРОМАДЯН

Марина БОЯРИНЦЕВА,
суддя Окружного адміністративного суду м. Києва

АНОТАЦІЯ

У статті автором характеризується така стадія адміністративного судочинства, як касаційний розгляд адміністративної позовної заяви. Автор наголошує, що предметом касаційного оскарження мають бути визнані не самі рішення адміністративних судів, а відображені в них, на думку заявника, порушення норм матеріального чи процесуального права. Автор підкреслює, що моментом ініціації реалізації права на касаційне оскарження рішень в адміністративному судочинстві є момент подання касаційної скарги – звернення суб'єктів касаційного оскарження до суду касаційної інстанції з вимогою переглянути рішення судів першої та апеляційної інстанцій, постановлені з порушенням матеріальних чи процесуальних норм.

Ключові слова: адміністративно-правовий спір, адміністративний позов, інституційність, касаційне оскарження, судовий розгляд.

CASSATION ADMINISTRATIVE CLAIM AS ONE OF THE GUARANTEES OF PROTECTION OF CITIZENS' RIGHTS

Maryna BOYARINTSEVA,
Judge of the District Administrative Court of Kyiv

SUMMARY

In the article, the author characterizes such a stage of administrative legal proceedings as a cassation consideration of an administrative claim. The author notes that the decisions of the administrative courts themselves should be recognized as the subject of the cassation appeal, and the violation of the norms of substantive or procedural law reflected in them, in the applicant's opinion. The author emphasizes that the moment of initiation of the implementation of the right to cassation appeal of decisions in administrative court proceedings is the time of the cassation appeal – the appeal of the cassation appeal subjects to the court of cassation instance with a request to reconsider the decision of the courts of first and appeal instances rendered in violation of substantive or procedural rules.

Key words: administrative-legal dispute, administrative lawsuit, institutionality, cassation appeal, judicial review.

Постановка проблеми. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини і громадянина задекларовано головним обов'язком української держави; саме права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість державної діяльності. О.Ф. Андрійко не випадково називає захист прав людини «основним чинником еволюції адміністративного права» [1, с. 13], адже саме в забезпеченні не порушеності конституційних прав і свобод людини і громадянина у відносинах з органами виконавчої влади полягає суспільне призначення адміністративного права.

Як зауважує М. Штайнкілер, держава має і покликана активно захищати права людини: «Така точка зору набуває в нинішні часи, за яких ринки опановують приватні монополії та олігополії, дедалі більшої актуальності. Як правило, той, хто має владу – чи завдяки приналежності до панівної більшості, чи з огляду на те, що йому вдається реалізувати свої інтереси всупереч інтересам більшості (наприклад, завдяки фізичній або економічній перевазі), – не потребує прав людини. Тому права людини переважно діють на захист та на користь меншості та/або слабких. Вони спрямовуються проти тих сил, які внаслідок їх правового та/або фактичного владного становища спроможні визначати умови життя окремої особи – також проти її бажання» [2, с. 34].

У ст. 1 Загальної декларації прав людини зазначається: «Всі люди народжуються вільними і рівними в своїй гідності і правах» [3]. Однак при цьому на конституційному рівні закріплено наявність у певних категорій осіб виняткових гарантій захисту прав; йдеться про принцип недоторканності посадових осіб як своєрідний узаконений виняток із загального принципу рівності прав і свобод громадян. Цей аспект розглядають у своєму дослідженні С. Рабінович та О. Панкевич [4, с. 10], посилаючись на рішення Конституційного суду, в якому зазначено: «Встановлення додаткових порівняно з недоторканністю особи гарантій недоторканності для окремих категорій державних посадових осіб має на меті створення належних умов для виконання покладених на них державою обов'язків та захист від незаконного втручання в їх діяльність» [5].

Тобто у просторі адміністративно-правового захисту власних свобод пересічні громадяни вступають в адміністративно-процесуальні відносини з особами, чий правовий статус характеризується більшим обсягом повноважень і гарантій, – органами державної влади, органами місцевого самоврядування, їхніми посадовими і службовими особами та суддями. І тут ми ставимо знак тотожності між представниками цих різних гілок влади цілком свідомо.

мо, адже адміністративна юстиція являє собою систему державних органів, що формується іншими суб'єктами публічної влади та фінансується з державного бюджету. В умовах сучасності ця система змушена балансувати між потребами (запитами) суспільства, які зумовлюють її функціональні завдання, і можливостями держави (та й самої юстиції) їх забезпечити. А оскільки наша держава, на думку дослідників, попри задекларовані наміри, незмінно не здатна узгодити практику своєї управлінської діяльності із західними стандартами (в умовах яких може ефективно працювати адміністративне судочинство), такий баланс постійно зміщується в протилежний до задоволення інтересів фізичної (юридичної) особи бік. Як наслідок, це відбивається на відправленні правосуддя: суди не тільки дотримуються сторони суб'єктів владних повноважень, а й часто виконують роль їх редактора чи захисника, переймаючи на себе обов'язок доказування в справах [6, с. 93].

Мета і завдання статті. Таким чином, сучасний стан правового статусу людини в Україні у різних сферах соціального життя свідчить про недосконалість та розбалансованість механізму забезпечення прав і свобод особи. У цьому світлі змога оскаржити ухвалене адміністративним судом першої або апеляційної інстанції рішення набуває рис особливої гарантії відновлення прав, свобод та законних інтересів учасників правовідносин, що зумовило мету проведення дослідження.

Стан дослідження. Питання касаційного оскарження розглядаються або дотично в контексті тематики адміністративної юстиції (В.Б. Авер'янов, Ю.В. Георгієвський, Н.Д. Квасньєвська, Т.О. Коломоєць, К.Ю. Пуданс-Шушлебін, О.М. Пасенюк, О.Н. Панченко та ін.), або епізодично серед інших процесуальних форм оскарження в адміністративному праві (Д.В. Лученко, Є.О. Сорочко), або як окремі приклади у світлі аналізу апеляційного провадження в адміністративному процесі (М.М. Глухверя, І.В. Кирилюк, Р.О. Кукурудз, М.І. Труш та ін.). На думку багатьох науковців, які розглядали проблематику реалізації касаційних проваджень у галузі цивільного права, створення належних гарантій захисту прав і законних інтересів людини і громадянина було й залишається головною метою існування інституту касації [7, с. 11; 8, с. 3]. Схожої позиції додержуються фахівці з конституційного права: так, С.В. Нечипорук вважає принцип забезпечення апеляційного та касаційного оскарження рішень суду належним до спеціальних державних гарантій функціонування судової влади [9, с. 12], а А.В. Лужанський обґрунтовує визначальну роль стану реалізації права на оскарження у визначенні рівня доступу до правосуддя в Україні [10, с. 44].

Виклад основного матеріалу. Аналізуючи правозахисні функції інституту адміністративного оскарження, Д.В. Лученко зазначає, що право на оскарження поряд із виборчим правом є способом, каналом зворотного зв'язку приватних осіб і носіїв публічної влади. Причому, на відміну від виборчої сфери, де відповідальність осіб, що обираються (наприклад депутатів парламенту), є переважно політичною або політико-правовою, оскарження виступає механізмом саме юридичного впливу на публічну владу шляхом скасування рішень або визнання протиправними дій чи бездіяльності суб'єктів публічно-владних повноважень. Зрештою, відбувається не лише захист і відновлення порушених прав і законних інтересів фізичних і юридичних осіб, але й корегування нормотворчої і правозастосовної практики органів публічної влади на майбутнє. Зокрема, саме через механізм оскарження може усунути практика нерозумного чи невідповідного змісту правової норми, тлумачення чи застосування цієї норми, видання індивідуально-правових актів, які суперечать законодавству, припинення практики підзаконної нормотворчості,

внаслідок якої положення закону нівелюються або взагалі ігноруються тощо. Тим самим оскарження має не лише індивідуальне значення для особи-скаржника, але й слугує чинником забезпечення підконтрольності та підзвітності держави, місцевого самоврядування, їх органів та посадових осіб [11, с. 73]. Продовжуючи запропонований Д.В. Лученком науковий підхід, необхідно зазначити, що касаційне адміністративне оскарження додатково виконує функцію контролю за здійсненням адміністративного судочинства судами інших інстанцій, перевіряючи законність та обґрунтованість судових рішень, що приймаються адміністративними судами нижчої ланки. Існування факту потенційної можливості перегляду судових рішень має превентивне, виховне значення для адміністративних судів перших інстанцій.

Таким чином, можна стверджувати, що касаційне провадження в адміністративному судочинстві має на меті виправити судову помилку, забезпечити прийняття законних та обґрунтованих судових рішень та одночасно попередити подальше виникнення порушення процесуальних та матеріальних норм в адміністративному судочинстві [12, с. 137]. Однак не тільки в цьому полягає значення касаційного оскарження: як зауважує А.Й. Осетинський, у процесі дослідження загальних засад інституту касаційного оскарження завдання суду касаційної інстанції не обмежується лише перевіркою законності судових рішень, що набрали чинності та виправленням судових помилок, а полягає ще й у забезпеченні єдності судової практики шляхом однакового та правильного застосування законодавства [13, с. 8].

Окресливши загальну суспільну значущість права на касаційне оскарження в адміністративному судочинстві, пропонуємо звернутися до розгляду сутності цього права та підстав його реалізації.

М.М. Ульмер визначає право на касаційне оскарження в адміністративному судочинстві як гарантовану державою сторонам та іншим особам, які беруть участь у справі, а також особам, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, свободи, інтереси та обов'язки, особливу юридичну змогу оскаржити судові рішення суду першої інстанції після його перегляду в апеляційному порядку, а також судові рішення суду апеляційної інстанції повністю або частково у встановлений для цього строк [12, с. 135–137].

Д.В. Липський вважає, що право на касаційне оскарження в адміністративному судочинстві України є складником конституційного права на судовий захист, що має процесуальну форму і полягає у суб'єктивній змозі оскаржити рішення адміністративного суду, які набрали законної сили після апеляційного перегляду, з метою перевірки їх законності. Науковець підкреслює багатоаспектність досліджуваного права, виділяючи сутнісний, змістовий та формальний його аспекти. На його думку, по суті право на касаційне оскарження – це визнана Конституцією та законами України суб'єктивна змога особи, яка реалізує своє право на судовий захист, звернувшись до касаційної інстанції з проханням перевірити законність рішення суду, що набрало законної сили, за змістом – наявність матеріальних чи процесуальних підстав для перегляду судового рішення, що набрало законної сили, а за формою – виключно процесуальний спосіб (порядок) реалізації права на касаційне оскарження, чітко регламентований КАС України [14, с. 85]. Іншими словами, Д.В. Липський говорить про наявність у права на касаційне оскарження матеріального змісту і процесуальної форми, про що ми згадували у першому підрозділі.

Конкретизація змістового аспекту реалізації права на касаційне оскарження передбачає наявність підстав для звернення до адміністративних судових органів каса-

ційної інстанції з оскарженням. М.М. Ульмер називає їх «передумовами реалізації права на касаційне оскарження в адміністративному судочинстві» і визначає, що такими є «обставини (суб'єктивні, об'єктивні та формальні), які надають змогу особі звернутися до адміністративного суду касаційної інстанції про перегляд судового рішення та реалізувати право на касаційне оскарження». Деталізуючи це твердження, науковець виділяє як суб'єктивні обставини наявність певного кола суб'єктів, які мають право подати касаційну скаргу; наявність волевиявлення у зацікавленого суб'єкта реалізувати право на касаційне оскарження; як об'єктивні – наявність об'єкта перегляду, тобто судових рішень суду першої інстанції після їх перегляду в апеляційному порядку, або судових рішень суду апеляційної інстанції; як формальні – обставини, пов'язані з дотриманням суб'єктами оскарження процесуальних строків на звернення та процесуальної форми касаційної скарги [15, с. 9–10].

Пропонуємо проаналізувати зазначені обставини як підстави для реалізації права на касаційне оскарження, визначаючи матеріально-змістову його складову частину.

Отже, першою серед передумов реалізації досліджуваного права названо суб'єктивну. Безумовно, насамперед мається на увазі безпосередній суб'єкт оскарження, тобто особа(и), що подала касаційну скаргу. У Науково-практичному коментарі до Кодексу адміністративного судочинства України зазначено, що право на касаційне оскарження мають ті самі особи, що мають право й на апеляційне оскарження, тобто це особи, чиїх прав, свободи, інтересів чи обов'язків безпосередньо стосується судові рішення [16]. Нормативну конкретизацію кола суб'єктів містить гл. 4 КАС України «Учасники судового процесу». Ст. 44 КАС України наділяє правом оскаржувати судові рішення у визначених законом випадках усіх учасників справи, тобто суб'єктне коло становлять: сторони (позивач і відповідач); особи, які не брали участі у справі, якщо рішення у справі вплинуло на їхні права, свободи, інтереси або обов'язки, причому такі особи отримують право подати касаційну скаргу на судові рішення лише після його перегляду в апеляційному порядку за їх апеляційною скаргою (ч. 6 ст. 328); органи та особи, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб (ч. 2 ст. 42). Ст. 53 КАС України уточнює, що в інтересах інших осіб може подавати касаційну скаргу Уповноважений Верховної Ради України з прав людини – особисто або через свого представника (ч. 1) або прокурор (ч. 2 ст. 53) [17].

Суб'єкти касаційного оскарження, як і будь-які інші суб'єкти адміністративного судочинства, мають володіти адміністративною процесуальною правосудністю та дієздатністю. Відповідно до ст. 43 КАС України адміністративна процесуальна правосудність – це здатність фізичних та юридичних осіб (громадян України, іноземців, осіб без громадянства, органів державної влади, іншими державними органами, органами влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб, підприємств, установ, організацій (юридичних осіб) мати процесуальні права та обов'язки в адміністративному судочинстві; адміністративна процесуальна дієздатність – це здатність фізичних і юридичних осіб особисто здійснювати свої адміністративні процесуальні права та обов'язки, у тому числі доручати ведення справи представнику [17].

Другою передумовою реалізації права на касаційне оскарження виступає наявність об'єкта оскарження. Згідно зі ст. 328 КАС України, в касаційному порядку можуть бути оскаржені рішення суду першої інстанції після апеляційного перегляду справи, а також постанова суду апеляційної інстанції повністю або частково у випадках, визначених цим Кодексом, ухвали суду першої інстанції про

забезпечення позову, заміни заходу забезпечення позову, ухвали повернення заяви позивачеві (заявникові), відмови у відкритті провадження у справі, відкриття провадження у справі з порушенням правил підсудності, залишення позову (заяви) без розгляду, закриття провадження у справі, відмови у відкритті провадження про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами, заміни сторони у справі (процесуальне правонаступництво) або сторони виконавчого провадження (пп. 3, 4, 5, 12, 13, 17, 20 ч. 1 ст. 294 КАС України), після їх перегляду в апеляційному порядку, а також ухвали суду апеляційної інстанції про відмову у відкритті або закритті апеляційного провадження, про повернення апеляційної скарги, про зупинення провадження, щодо забезпечення позову та заміни заходу забезпечення позову, про відмову ухвалити додаткове рішення, про роз'яснення рішення чи відмову у роз'ясненні рішення, про внесення або відмову у внесенні виправлень у рішення, про повернення заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами, про відмову у відкритті провадження за нововиявленими або виключними обставинами, про заміну сторони у справі, про накладення штрафу в порядку процесуального примусу, окремі ухвали.

При цьому предметом касаційного оскарження мають бути визнані не самі рішення адміністративних судів, а відображені в них, на думку заявника, порушення норм матеріального чи процесуального права. Важливість предметного аспекту доводиться вимогою його обов'язкового розкриття в касаційній скарзі: в ній замало просто зафіксувати факт порушення матеріальних чи процесуальних норм. Скаржник має чітко вказати, яку саме норму матеріального права судами попередніх інстанцій було неправильно застосовано, а також обґрунтувати, у чому полягає помилка судів при застосуванні відповідної норми матеріального права та як, на думку скаржника, відповідна норма має застосовуватись. Відповідно, у разі посилення скаржника на порушення судами попередніх інстанцій норм процесуального права у касаційній скарзі необхідно зазначити, яку саме норму процесуального права було порушено судами, та обґрунтувати, у чому таке порушення полягає. Наслідком недотримання вказаних умов є повернення касаційної скарги [18].

Ч. 5 ст. 328 КАС України окреслює перелік судових рішень, які не підлягають касаційному перегляду: це рішення, ухвали суду першої інстанції та постанови, ухвали суду апеляційної інстанції у справах, рішення, в яких підлягають перегляду в апеляційному порядку Верховним Судом (тобто судові рішення апеляційних судів, ухвалені ними як судами першої інстанції); судові рішення у справах незначної складності (крім оговорених винятків: якщо касаційна скарга стосується питання права, яке має фундаментальне значення для формування єдиної правозастосовчої практики; якщо особа, яка подає касаційну скаргу, відповідно до цього Кодексу позбавлена змоги спростувати обставини, встановлені оскарженим судовим рішенням, при розгляді іншої справи; якщо справа становить значний суспільний інтерес або має виняткове значення для учасника справи, який подає касаційну скаргу; якщо суд першої інстанції вважає справу належною до категорії справ незначної складності помилково). Якщо скаргу подано на рішення, що зазначене в КАС України як таке, що не підлягає касаційному оскарженню, суд відмовляє у відкритті касаційного провадження (ч. 1 ст. 333). Зазначимо також, що за ст. 45 КАС України залежно від конкретних обставин суд може визнати подання скарги на судові рішення, яке не підлягає оскарженню, зловживанням процесуальними правами та застосувати до скаржника заходи, визначені законодавством про адміністративне судочинство [17].

Однак наявності осіб, яким надано право ініціювати касаційне оскарження, та предмета оскарження для реалізації досліджуваного права недостатньо без наявності волевиявлення суб'єкта оскарження; тільки останнє переводить правореалізацію зі стану потенційності у стан виникнення конкретних правовідносин [19, с. 34]. Актом, який зумовлює цей перевід, є подання особою касаційної скарги, тобто вимога до судового органу вжити заходів для поновлення законних прав і інтересів суб'єкта оскарження. Цей акт стає безпосередньою підставою для реалізації права на касаційне оскарження [20, с. 50] за умови дотримання формальних вимог – строків подання та відповідності змісту і форми касаційної скарги.

Моментом ініціації реалізації права на касаційне оскарження рішень в адміністративному судочинстві є момент подання касаційної скарги – звернення суб'єктів касаційного оскарження до суду касаційної інстанції з вимогою переглянути рішення судів першої та апеляційної інстанцій, постановлені з порушенням матеріальних чи процесуальних норм [21, с. 74]. Касаційна скарга, відповідно до ст. 330 КАС України, подається обов'язково у письмовій формі із зазначенням таких реквізитів:

- найменування суду касаційної інстанції;
- повне найменування (для юридичних осіб) або ім'я (прізвище, ім'я та по батькові для фізичних осіб) особи, яка подає касаційну скаргу, її місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб), поштовий індекс, ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України, реєстраційний номер облікової картки платника податків (для фізичних осіб) за його наявності або номер і серія паспорта для фізичних осіб – громадян України, номери засобів зв'язку та адреса електронної пошти, офіційна електронна адреса, за наявності;
- судові рішення, що оскаржуються;
- обґрунтування вимог особи, що подає касаційну скаргу, із зазначенням того, у чому полягає неправильне застосування норм матеріального права чи порушення норм процесуального права;
- вимоги особи, що подає касаційну скаргу, до суду касаційної інстанції;
- у разі необхідності – клопотання особи, що подає касаційну скаргу (про зупинення дії рішення суду першої та апеляційної інстанцій, про поновлення строків подачі касаційної скарги тощо);
- дата отримання копії судового рішення суду апеляційної інстанції, що оскаржується;
- перелік матеріалів, що додаються [17].

Касаційна скарга може містити клопотання особи про розгляд справи за її участю. За відсутності такого клопотання вважається, що особа не бажає брати участь у судовому засіданні суду касаційної інстанції. Наявність або відсутність такого клопотання має важливе процесуальне значення для суду у процесі визначення провадження судового розгляду справи: за наявності такого клопотання особу, яка подала касаційну скаргу, та інших осіб, які беруть участь у справі, повідомляють про день та час розгляду справи. Тому, наприклад, в Інформаційному листі Антимонопольного комітету України «Про оформлення касаційних скарг до Верховного Суду» спеціально оговорено: «Під час подання касаційної скарги необхідно просити суд розглядати справу за участю представника Комітету, оскільки за відсутності такого клопотання колегія суддів може розглянути справу у письмовому провадженні» [18].

До касаційної скарги додаються документ про сплату судового збору, а також копії касаційної скарги відповідно до кількості учасників справи. У разі недотримання вказаних вимог суд, відповідно до ст. 332 КАС України, залишає

таку касаційну скаргу без руху. Якщо касаційна скарга подається особою, звільненою від сплати судового збору відповідно до закону, у ній зазначаються підстави звільнення від сплати судового збору.

Строк подання касаційної скарги встановлюється ст. 329 КАС протягом тридцяти днів із дня проголошення судового рішення, яке оскаржується. У разі якщо в судовому засіданні було оголошено лише вступну та резолютивну частини судового рішення або розгляду справи (вирішення питання) без повідомлення (виклику) учасників справи, зазначений строк обчислюється з дня складення повного судового рішення. Учасник справи, якому повне судове рішення не було вручене у день його проголошення або складення, має право на поновлення пропущеного строку на касаційне оскарження, якщо касаційна скарга подана протягом тридцяти днів із дня вручення йому такого судового рішення.

Строк на подання касаційної скарги також може бути поновлений у разі його пропуску з інших поважних причин, крім випадку, коли касаційна скарга подана після спливу одного року з дня складення повного тексту судового рішення.

Якщо касаційну скаргу не оформлено відповідно до зазначених умов або подано з порушенням зазначених строків, згідно з вимогами ст. 332 КАС України її залишають без руху.

Висновки. За результатами розгляду підстав для реалізації права на касаційне оскарження в адміністративному судочинстві можемо сформулювати узагальнюючий висновок: досліджуване право являє собою гарантовану державою сторонам та особам, які не брали участі у справі, якщо рішення у справі вплинуло на їхні права, свободи, інтереси або обов'язки, а також Уповноваженому Верховної Ради України з прав людини та прокурорам для захисту прав та інтересів інших осіб, особливу юридичну зможу оскаржити судові рішення суду першої інстанції після його перегляду в апеляційному порядку, а також судові рішення суду апеляційної інстанції повністю або частково у встановлений для цього строк.

Право на касаційне оскарження в адміністративному судочинстві є гарантійним механізмом забезпечення та відновлення прав і свобод людини у відносинах із суб'єктами влади, даючи зможу фізичним і юридичним особам контролювати діяльність органів судової влади у сфері забезпечення законності.

Список використаної літератури:

1. Андрійко О.Ф. До питання еволюції адміністративного права та предмета адміністративно-правового регулювання. Сучасна адміністративно-правова доктрина захисту прав людини : тези доп. та наук. повідомл. учасн. наук.-практ. конф. (м. Харків, 17–18 квіт. 2015 р.). Х.: Право, 2015. С. 13.
2. Штайнколер М. Захист прав людини та адміністративне судочинство. Захист прав людини в адміністративному судочинстві: сучасний стан і перспективи розвитку в Україні : зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 10-річчю процесуальної діяльності адміністративних судів України (м. Київ, 1–2 жовтня 2015 р.) / за заг. ред. О.М. Нечитайла. К.: Ваїте, 2015. С. 34–39.
3. Загальна декларація прав людини: резолюція Генеральної Асамблеї ООН від 10.12.1948 р. № 217 А (III). Голос України. 2008. 10 грудня.
4. Рабінович С. Проблеми застосування статусу рівності в захисті прав людини (за матеріалами практики Конституційного Суду України) / С. Рабінович, О. Панкевич. Вісник Національної академії правових наук України. 2015. № 3 (82). С. 7–19.
5. Рішення Конституційного Суду України № 7-зп від 23.12.1997 р. Офіц. вісн. України. 1998. № 1. Ст. 23.

6. Бризіцький М. Досягнення завдання адміністративного судочинства як критерій пріоритетності реформ. Захист прав людини в адміністративному судочинстві: сучасний стан і перспективи розвитку в Україні : зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 10-річчю процесуальної діяльності адміністративних судів України (м. Київ, 1–2 жовтня 2015 р.) / за заг. ред. О.М. Нечитайла. К.: Ваіте, 2015. С. 92–103.
7. Гусаров К.В. Перегляд судових рішень в апеляційному та касаційному порядках: монографія. Х.: Право, 2010. 352 с.
8. Тимошенко О.А. Касаційне провадження у цивільному процесі України: автореф. дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.03. К., 2012. 19 с.
9. Нечипорук С.В. Конституційні засади організації та функціонування судової влади в Україні (питання теорії і практики): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02. К., 2011. 17 с.
10. Лужанський А.В. Основні ознаки конституційно-правового механізму гарантій права на доступ до правосуддя. Вісник Вищої ради юстиції. 2012. № 1 (9). С. 44–59.
11. Лученко Д.В. Інститут оскарження в адміністративному праві : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Х., 2017. 444 с.
12. Ульмер М.М. Сутність та значення касаційного провадження в адміністративному судочинстві України. Наукові праці МАУП. 2013. Вип. 4 (39). С. 135–137.
13. Осетинський А.Й. Організація та функціональні засади діяльності касаційної інстанції (на прикладі судової палати Вищого господарського суду України): дис... канд. юрид. наук: 12.00.10. К., 2005. 233 с.
14. Липський Д. Понятіе права на кассационное обжалование в административном судопроизводстве Украины. Scientific Letters of Academic Society of Michal Baludansky. 2014. № 2. P. 83–85.
15. Ульмер М.М. Касаційне провадження в адміністративному судочинстві України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. К., 2014.
16. Кравчук В.М. Науково-практичний коментар до Кодексу адміністративного судочинства України. Х.: Фактор, 2010. 800 с.
17. Кодекс адміністративного судочинства України № 2747-IV у ред. від 14.06.2018 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15/>
18. Про оформлення касаційних скарг до Верховного Суду: Інформаційний лист Антимонопольного комітету України № 66/01 від 08.05.18 р. URL: www.amc.gov.ua/amku/doccatalog/document?id=142005&schema=main
19. Крашенинников Е.А. Конституционное право на судебную защиту и гражданское судопроизводство. Вопросы теории правоохранительных отношений : матер. науч. конференции (Ярославль, 1991 г.). Ярославль, 1991. С. 30–35.
20. Ніколаєнко Я.М. Поняття і зміст права на судовий захист: сучасний погляд. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного ун-ту. Сер.: Юриспруденція. 2014. № 8. С. 48–50.
21. Липський Д.В. Суб'єкти, об'єкт, предмет, форма і строки касаційного оскарження в адміністративному судочинстві. Наше право. 2013. № 13. С. 72–77.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРА

Бояринцева Марина Анатоліївна – суддя Окружного адміністративного суду м. Києва

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Boyarintseva Maryna Anatoliivna – Judge of the District Administrative Court of Kyiv